

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet u Zagrebu

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti

Katedra za bibliotekarstvo

Referentna zbirka školske knjižnice:

primjer Knjižnice Osnovne škole Sesevetska Sela

Diplomski rad

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Daniela Živković

Studentica: Ivana Mršić Tikvić

Zagreb, 2018.

Uvod	1
1. Referentna zbirka školske knjižnice - teorijski pregled	3
1.1. Referentni izvori u knjižnici	4
1.2. Korištenje referentne zbirke	6
1.3. Održavanje i otpis zbirke	7
2. Polazišta rada školske knjižnice	8
2.1. Knjižni fond školske knjižnice	11
3. Primjena referentne građe u nastavi	13
3.1. Nastavni sat u knjižnici	13
3.1.1. Plan nastavnog sata	13
4. Izgradnja kvalitetne referentne zbirke u školskoj knjižnici	17
4.1. Vrednovanje referentne građe	17
4.1.1. Usporedba tiskanih izdanja	17
4.1.2. Usporedba kataloga izdavačkih kuća	20
4.1.3. Elektronički referentni izvori	21
5. Zaključak	23
6. Literatura	25
7. Dodatak	27

Uvod

U suvremenom, informacijsko-tehnološkom svijetu, u sklopu odgojno-obrazovnog procesa, školska knjižnica mora svojim radom, uslugama i izvorima zadovoljiti potrebe korisnika. Prva asocijacija na školsku knjižnicu su lektirni naslovi, međutim kao zaposlenica u Osnovnoj školi Sesevetska Sela smatram da je učenicima potrebno približiti i druge jedinice knjižne građe. U navedenoj knjižnici periodično radim na zamjeni posljednje dvije godine i iz iskustva vidim da učenici navraćaju pod odmorima, promatraju i traže dozvolu za prelistavanje referentne građe. Razlog je tome da su to „knjige“ koje se ne mogu posuditi izvan knjižnice pa učenici traže priliku da ih prouče i prokomentiraju u knjižnici.

Leksikoni, enciklopedije, rječnici i atlasi postaju izvor novih informacija učenika pa su ciljevi diplomskog rada: teorijski i deskriptivno objasniti referentnu zbirku na primjeru Osnovne škole Sesevetska Sela, njezin fond, smještaj, ulogu i nabavu, dokumente, zakone koji uređuju rad školske knjižnice i referentne zbirke, informacijsku službu i usluge te primjenu u nastavi i vrednovanje jedinica građe referentne zbirke.

U diplomskom će se radu teoretski opisati referentna zbirka, građa od koje se ona sastoji i način na koji se ona održava.

Rad školske knjižnice i fond referentne zbirke školske knjižnice Osnovne škole Sesevetska Sela bit će prikazan na temelju dokumenata i zakona koji uređuju rad školske knjižnice, ali spominju i oblikovanje i korištenje referentne zbirke.

U radu će se objasniti uloga informacijske službe, knjižničarka odgovarajući na informacijske upite usmjerava učenike na izbor referentne literature u tiskanom i internetskom izdanju koja im može pomoći u ispunjavanju školskih zadataka i izradi plakata (refereta). Usluge trebaju biti usmjerene na cjeloživotno obrazovanje knjižničara, nastavnika i učenika jer je ono važno za obrazovno, kulturno i društveno profiliranje pojedinca. Primjena referentne zbirke bit će objašnjena kroz nastavni sat u knjižnici. Učenike četvrtih razreda se u sklopu programa kulturno-informacijske pismenosti upoznaje s referentnom zbirkom.

Završni dio diplomskog rada posvećen je vrednovanju postojećih bibliografskih izvora u školskoj knjižnici u tiskanom izdanju i izgradnji idealne referentne zbirke u školskoj knjižnici, čija je nabava ograničena dodijeljenim financijskim sredstvima od strane lokalne i državne vlasti.

Rad u knjižnici treba se temeljiti na jačanju informatičke i informacijske pismenosti pa će se u radu prikazati internetski izvori na kojima učenici mogu pretraživati informacije u skladu sa svojim potrebama.

Osim toga, bitno je napomenuti da Osnovna škola Sesevetska Sela nema odvojenu referentnu zbirku za učenike, već je ona smještena u sklopu nastavničko-stručne literature prema klasifikaciji UDK.

Ključne riječi: referentna zbirka, referentni izvori u tiskanom i internetskom izdanju, informacijska usluga i služba.

1. Referentna zbirka u školskoj knjižnici - teorijski pregled

Da bismo shvatili ulogu referentne građe u školskoj knjižnici, važno je objasniti osnovne pojmove koji se vežu uz njezin naziv: *referentna zbirka, priručnik i referentni izvori informacija*.

Naziv referentna zbirka potječe od francuske riječi *référer* - navesti. U proučavanom priručniku iz područja bibliotekarstva izraz *reference collection* prevodimo kao referentna zbirka, zbirka priručnika.¹ Referentna zbirka je posebna skupina knjiga s obiljem informacija iz različitih područja znanja, namijenjena bržem pronalaženju informacija, a ona sadrži: „enciklopedije, bibliografije, specijalizirane priručnike (handbook, biografske priručnike i slično), popis priručnika, sve vrste rječnika, leksikone, različite vodiče (kroz knjižnice, arhive, muzeje i druge ustanove), adresare, tiskane kataloge (knjižnica, knjižničara i nakladnika, skupne kataloge, kataloge proizvoda i slično), kalendare događaja, atlase, referativne biltene (žurnale), statističke tablice i godišnjake, telefonske imenike itd.“² U referentnu zbirku spadaju publikacije koje nisu namijenjene čitanju od korica do korica, već se u njima traže informacije koje će zadovoljiti potrebe korisnika.

U svijetu bibliotekarstva za referentnu zbirku upotrebljava se sinonim zbirka priručnika pa da bismo bolje shvatili teorijski pregled, nužno je objasniti i taj izraz. „Priručnici su publikacije koje služe za brzo pronalaženje informacija o određenim pojmovima ili predmetima. Uvijek su ustrojani prema određenoj shemi i unaprijed utvrđenom poretku, kao što su primjerice, abecedno ili stručno redanje za enciklopedije, tablični oblik za statistike ili kronološki za povijesne preglede. Takve publikacije daju u pravilu samo najvažnije informacije o predmetu, a korisnik koji treba dublji uvid u predmet, koristit će se primarnim izvorima. Zbog toga su npr. enciklopedije, koje uz pojedine natuknice sadrže i bibliografske podatke, posebno vrijedne jer korisnik u njima nalazi i bibliografske jedinice koje ga upućuju na originalne izvore s potpunijim informacijama o traženom predmetu.“³

Osnovna škola Sesvetska Sela ima svoju referentno (priručnu) zbirku. U referentnu zbirku se smještaju knjige koje po svom opisu ne pripadaju tamo (npr. svete knjige, udžbenici, djela

¹ Knjižničarstvo i srodna područja : izbor englesko - hrvatskih stručnih naziva / priredila Jelica Leščić. Zagreb : „Nedeljko Dominović“, 2010. Str. 122.

² Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : „Benja“, 1994. Str. 137.

³ Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Opatija : „Benja“, 2006. Str. 65-66.

opće povijesti i razna druga opća dijela). Knjižnica osnovne škole slijedi i potvrđuje to pravilo.

Zbirka je smještena na zasebnom dijelu knjižnice koji je odvojen od fonda lektira i knjiga za slobodno čitanje, ali nije zasebno odvojen od nastavničko-stručne literature, udžbenika, gramatike, pravopisi, djela iz povijesti, umjetnosti, književnosti i religije.⁴

Pojam referentni izvor informacija u knjižničarstvu razlikuje primarne, sekundarne i tercijarne izvore informacija. Knjižnica Osnovne škole Sesevetska Sela, njezina referentna zbirka obuhvaća tercijarne izvore informacija. „Tercijarni izvori sadrže informacije koje su nastale korištenjem“⁵ primarnih (objavljeni ili neobjavljeni autorski radovi, pisana duhovna ostvarenja, usmena izlaganja autora) i sekundarnih izvora (bibliografije, kazala, časopisi sažetaka, kataloga i slično). U tercijarnu skupinu izvora „svrstavaju se bibliografija, enciklopedija, biografski i drugi priručnici.“⁶ Mogu biti jednojezični, dvojezični, višejezični, industrijski i razni drugi stručni priručnici.

1.1. Referentni izvori u knjižnici

U referentne izvore u školskoj knjižnici svrstavamo enciklopedije, rječnike, leksikon, atlase, pravopise i gramatike. „Enciklopedije sadrže osnovne, jasne i kratke obavijesti o svakom (opće) ili posebnom (specijalne) području znanosti ili o struci. Rječnici su se razvili iz analitičkih glosarija, mogu biti različito sastavljeni, a u novije vrijeme je sve više terminoloških rječnika za određene svrhe.“⁷ „Leksikon je djelo, informativni priručnik u kojem se u abecednom ili strukovnom rasporedu donosi pregled ukupnog ljudskog znanja, općeg sadržaja ili se daje pregled isključivo stručnog znanja ograničenog na određeno područje.“⁸ Gramatika i pravopis su priručnici koji se odnose na poštivanje gramatičkih i pravopisnih normi na hrvatskom standardnom jeziku, dok je atlas zbirka geografskih zemljovida koji mogu biti podijeljeni na određene stručne sadržaje (školski, klimatski,

⁴ Vidi dodatak 1 - Prijedlog korištenih priručnika u referentnoj zbirci.

⁵ Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka : „Benja“, 2006.. Str. 63.

⁶ Isto, str. 64.

⁷ Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : „Benja“, 1994. Str. 28-29.

⁸ Leksikon. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, cop. 2013. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35939> (7.10.2018.).

astronomski, demografski, lingvistički, turistički i drugi) ili na pojedine dijelove svijeta (atlas svijeta i atlas regija).

Referentno (priručnu) zbirku knjižnice Osnovne Škole Sesvetska Sela čini isključivo tiskana građa. Izvori su izdvojeni od ostatka knjižničkog fonda i smješteni u izdvojenom dijelu knjižnice (desno od ulaza). S obzirom na financijske mogućnosti i nadležnost državnih i lokalnih tijela vlasti knjižnica nije pretplaćena na referentne elektroničke izvore, a bazama podataka eLektire.skole.hr i eduKnjižara učenici mogu pristupiti preko korisničke lozinke u CARNetovom sustavu servisa i usluga ili putem AAI identiteta.

Referentna građa je raspoređena po skupinama po klasifikaciji UDK za osnovne škole (od 0 do 9 skupine). Skupinu 0 pokriva najviše građe iz područja bibliotekarstva, stručna literatura, priručnici i zbornici radova koji su bitni za rad u knjižnici. Skupinu 1 su publikacije iz područja psihologije i priručnici vjerske tematike. Najopsežnije skupine su one pod brojevima 3, 7, 8 i 9 jer osim što sadrže različite knjige za potrebe izvođenja nastavnog sata, velik dio otpada na referentnu zbirku u pravom smislu riječi. Na skupinu 5 i 6 otpada najmanji dio građe jer nisu usko povezane s djelatnošću ustanove, a njihova izgradnja je ograničena nabavnom politikom (nedostatak financijskih sredstava).

Izgradnja zbirke nema pisane smjernice, već se zbirka nadopunjava u skladu i s potrebama nastavnog plana i programa i ovisi o financijskim sredstvima. Školski knjižničar zadnji donosi odluku o odabiru, nabavi i nadopuni referentne zbirke tako da se konzultira s kolegama (voditeljima aktiva oko sadržajne vrijednosti, a s računovodstvom i ravnateljicom oko financijskog aspekta) prvenstveno vodeći računa o potrebama učenika (ciljani korisnici). „Podaci iz nakladničkih kataloga ili recenzije iz novina ili časopisa, uglavnom nisu dovoljne za donošenje odluke o kupnji, nego knjižničar treba, ako je ikako moguće, prije naručivanja i sam pregledati djelo. Od dobavljača može tražiti ogledni primjerak ili pogledati publikaciju u najbližoj knjižari ili na sajmu knjiga. Ako to nije moguće, knjižničar će se obratiti za savjet drugoj knjižnici koja već ima traženi izvor. Pritom će, prije donošenja odluke, ponajprije proučiti katalog jer se u njemu obično nalaze upute za korištenje, zatim će pregledati sadržaj i kontrolirati kakva kazala ima djelo. Dobro izrađena kazala su, naime, jedan od glavnih kriterija za vrednovanje referentne publikacije jer važno da knjižničar i korisnik mogu pronaći brze odgovore na svoja pitanja. Osim što sadrže dobra kazala, kvalitetno referentno djelo ima

i lako prepoznatljiv, konzistentan raspored, što znači da tekst svake usporedive jedinice ima istu strukturu, da su jedinice podjednako opširne i tako dalje.“⁹

Kako samo napomenuli knjižnica pripada kategoriji mlađih knjižnica na području grada Zagreba, još uvijek vodimo borbu s povećanjem broja lektirnih naslova, oni imaju prednost, zato postoje objektivna ograničenja i poslovni prioriteta u nabavci referentne zbirke. Željeni primjerak se uvijek nabavlja na hrvatskom jeziku u tvrdom ili mekom uvezu, najčešće u jednom primjerku. Pomagala za izbor su katalogi različitih knjižnica, internet, suradnja s kolegama i prodajnim predstavnicima različitih izdavačkih kuća.

1.2. Korištenje referentne zbirke

Michael Buckland objašnjava uporabu referentne zbirke: „referentna zbirka se sastoji od odabranih izvora informacija koji služe dvjema svrhama: 1. traženje ili provjeravanje faktografskih podataka koji se često nazivaju brze informacije i 2. osobito utvrđivanje odgovora na pitanje tko, što, gdje i kada o onome što se istražuje?“¹⁰

Referentna zbirka u školi se najčešće koristi za provedbu nastavnog sata kulturno-informacijske pismenosti i za rad u knjižnici (nedozvoljeno korištenje i posudba van knjižnice, iznimno na zahtjev učitelja, građa se može koristiti u učionici za potrebe izrade plakata i referata. Laički procijenjeno učenici koriste referentnu zbirku u svrhu kreativnog provođenja slobodnog vremena u knjižnici, izvorima pokušavaju nadopuniti i proširiti svoje znanje i opću kulturu, čime ostvaruju smisao cjeloživotnog obrazovanja. Najčešće koriste ilustrirane opće i stručne enciklopedije, leksikone i atlase, dok nastavnici najviše koriste stručne priručnike kao vid stručnog usavršavanja. Iskustvo je potvrdilo da su učenici u velikoj mjeri otvoreni internetskim izvorima i školskim udžbenicima, a u knjižnicu tek dolaze kad trebaju usmjeravanje pri pretraživanju i pronalasku informacija. Potrebno je jačati komunikaciju na relaciji nastavnik - učenik - knjižničar i informacijsku uslugu u knjižnici „sve informacijske službe nude ili dostavljaju podatke svojim korisnicima. Međutim, poruke koje šalju neke će osobe prihvatiti kao informacije, dok ih drugi, neće ni zamijetiti. Naime, da bi korisnik mogao prihvatiti neku poruku kao informaciju, on mora zadovoljiti dva iduća

⁹ Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Rijeka : „Benja“, 2006.. Str. 69.

¹⁰ Buckland, M. The Digital Difference in Reference Collections, 2007. // People.ischool.berkeley.edu. Dostupno na: <http://people.ischool.berkeley.edu/~buckland/OKLABuckland.pdf> (12.10.2018.).

uvjeta: podaci koje je dobio moraju biti novi, korisniku još nepoznati. Korisnik mora imati potrebu za dobivenim podacima. To su temeljna načela, pa se iz toga može zaključiti da se uspješnost informacijske službe, a i rada knjižnice u cjelini, temelji na aktualnosti informacija koje pruža i na opsegu zadovoljavanja potreba korisnika.¹¹

1.3. Održavanje i otpis zbirke

Brigu oko održavanja i otpisa referentne građe vodi stručni suradnik knjižničar. Police na kojima je smještena građa često se pregledavaju zbog cirkulacije učenika koji najčešće iz znatiželje i bez dozvole knjižničarke krivo ulože knjigu pa ju je potrebno vratiti na predviđeno mjesto. Građu je važno učestalo pregledavati kako bi se zamijetile oštećene knjige.

William Katz „upozorava da bi svaka veća knjižnica trebala imati i vlastita pisana pravila za održavanje referentne zbirke. U tom se kontekstu preporučuje da se, nakon što se uvrste najnovija izdanja priručnika, po mogućnosti u fondu i dalje zadrže poneka starija izdanja priručnika, poput enciklopedija, biografskih ili drugih rječnika i leksikona. To je potrebno zato što se sadržaji novog i starog izdanja u mnogim slučajevima dopunjuju, posebno u slučajevima kada se od urednika traži da pri dodavanju novih podataka izbaciti neke starije podatke, koji, međutim, mogu i dalje imati određenu važnost. Takav je postupak najčešće posljedica tržišnih zahtjeva, preciznije rečeno od urednika se traži da se kreće u okviru zadanog opsega odnosno zadanog broja svezaka.“¹²

Kod održavanja priručne zbirke potrebno je voditi računa o recentnosti i upotrebljivosti građe, poželjno je mijenjati izdanja svakih pet godina, a u školskoj knjižnici je to neopravdano zbog 1. financijskih razloga i 2. ponekad je lakše provjeriti i ažurirati podatke iz različitih izvora (ukoliko su stalnim fazama promjenjivosti) nego otpisati dio zbirke. U knjižnicama se uvriježilo opće pravilo da ako se priručnik ne upotrijebi dva puta u pet godina, izlučuje se iz aktivnog fonda jer je mjesto u referentnoj zbirci najčešće rezervirano samo za aktualnu građu. Posljednja revizija u Osnovnoj školi Sesevetska Sela napravljena je u kolovozu 2017., prema kojoj nije zabilježen ni jedan otpis jedinice referentne građe.

¹¹ Sečić, D. *Informacijska služba u knjižnici*. Rijeka : „Benja“, 2006.. Str. 12.

¹² Isto, str. 70-71.

2. Polazišta rada školske knjižnice

Ova knjižnica je samo ilustracija, a namjera autorice je navesti dokumente koji uređuju rad svake školske knjižnice i ilustrirati primjerom Osnovne škole Sesvetska Sela.

Osnovna škola Sesvetska Sela smještena je na području Sesveta. Suvremena je i prostrana građevina koju u nastavnoj godini 2018./2019. pohađa 633 učenika u 30 razrednih odjela, a nastava se odvija u dvije smjene: parni i neparni razredni odjeli. U školi prevladava pozitivno i stvaralačko okruženje, učenicima je na raspolaganju velik broj raznolikih sadržaja (izvanastavnih aktivnosti). Iako je škola moderna građevina, nedostaju joj tehnička pomagala, što je jedan od prioriteta u doglednije vrijeme. Učenici u ustanovi stječu nova znanja gdje se osposobljavaju za školu kroz život.

Knjižnica Osnovne škole Sesvetska Sela prema Unescovoj tipologiji, kriteriju građe i kriteriju otvorenosti, pripada vrsti školskih knjižnica. „Rad školskih knjižnica u Hrvatskoj određuju odredbe Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi koji jasno kaže da svaka školska ustanova ima knjižnicu čija djelatnost je sastavni dio obrazovnog postupka u kojem se stručno-knjižnična djelatnost obavlja u manjem opsegu ili uobičajeno i služi za ostvarivanje obrazovnog postupka. Nadalje se određuje da knjižnica mora udovoljavati uvjetima koji su propisani standardima, što se odnosi, između ostalog, i na Standard za školske knjižnice. UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice, također je prepoznao važnost rada školskih knjižnica i njihovu ulogu u razvijanju informacijske pismenosti.“¹³

Školska knjižnica je obrazovno, medijsko informacijsko, kulturno i stručno središte škole, a njezina svrha je vidljiva kroz njezine zadaće: „ona prikuplja, obrađuje i stavlja u funkciju sve izvore znanja (od knjige do internet informacije) uz pomoć suvremene tehnologije te postaje informacijsko i nastavno središte škole. Središnjica je svih školskih odgojno-obrazovnih, javnih kulturnih zbivanja i svekolikih stvaralačkih mogućnosti, uvijek je otvorena prema širem okruženju. Mjesto je partnerskog odnosa učenika, nastavnika i knjižničara (učenik bira i predlaže teme i sadržaj rada, istražuje, uči samostalno i stvaralački, kritički i samokritički vrednuje postignuća u učenju. Prostor je učenikova dolaska organizirano i po slobodnom izboru, skupno i pojedinačno, poticaj razvoja učenikove samostalnosti, samopouzdanja i pozitivne slike o sebi, osnovnih preduvjeta za stvaralačko djelovanje i ostvarenje individualnog maksimuma. Otvorena je za promjene, jer su znanstvene činjenice, tehnološka

¹³ Zovko, M. Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1 (2012), str. 103.

dostignuća i uvjeti života stalno mijenjaju.“¹⁴ Stoga možemo zaključiti da školska knjižnica podupire odgojno-obrazovni rad, skladište je lektirnih naslova, mjesto je informacijske suradnje učenika, učitelja, stručnih suradnika škole i ostalih djelatnika po potrebi. U Hrvatskoj školska knjižnica, mora raditi na pravilima struke, a u informacijskom dobu mora znati: kako uvesti informacijsku pismenost u ukupnoj reformi školovanja i obrazovanja u zemlji.“¹⁵

Razumljivo je da Osnovna škola Sesevetska Sela posjeduje vlastite dokumente o radu školske knjižnice. Ovdje se ponajprije misli na Pravilnik o radu školske knjižnice Osnovne škole Sesevetska Sela¹⁶ i na Godišnji plan i program stručnog suradnika knjižničara.¹⁷ Pravilnik o radu školske knjižnice izglasan je 20.12.2007. godine, a svoje ishodište pronalazi u Zakonu o knjižnicama. U njemu su objašnjene zadaće školske knjižnice, način posudbe i vraćanja građe, postupanje s referentnom zbirkom, namjena knjižnice te upućuje na radno vrijeme knjižnice. Plan i program rada izrađuje i izvodi stručni suradnik knjižničar (u korelaciji s učiteljima razredne i predmetne nastave) i on je dio Plana rada škole. Također, kroz program rada potrebno je prolongirati ne samo suradnju sa stručnim osobljem škole, već i sa srodnim kulturno-javnim ustanovama u lokalnoj sredini jer suradnja omogućuje učenje i prenošenje znanja.

Kako bi se razumio rad školske knjižnice treba imati na umu da njezin rad oblikuje i ovisi o: prostoru, osoblju, opremi, fondu, nabavi i sredstvima.

Školska knjižnica je zrcalo djelovanja knjižničara. U većini osnovnih škola pa tako i u Osnovnoj školi Sesevetska Sela radi jedan djelatnik na puno radno vrijeme. Stručni suradnik knjižničar mora posjedovati stručne, osobne i temeljne kompetencije. „Stručne kompetencije odnose se na znanje praktičara o građi, pristupu, tehnologiji i upravljanju te na sposobnost uporabe tih znanja kao temelj za pružanje informacijskih usluga najviše kvalitete. Osobne kompetencije predstavljaju skup stavova, vještina i vrijednosti koje omogućuju praktičarima

¹⁴ Kovačević, D.; Lasić - Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb : Zavod za informacijske usluge Odsjeka za informacijske znanosti, 2004. Str. 17-18.

¹⁵ Gavingan, K. School resarch around the world : where It's Been and Where It's Headed, 1.1.2018. // EBSCOhost.com. Dostupno na: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=23&sid=95d0ef0a-2157-4f07-8445-dd042091e1de%40sessionmgr4007> (12.10.2018.).

¹⁶ Pravilnik o radu školske knjižnice. 20.12.2007. // Osnovna škola Sesevetska Sela.

¹⁷ Godišnji plan i program za školsku godinu 2018./2019. 3.10.2018. // Osnovna škola Sesevetska Sela. Dostupno na: http://os-sesevetska-sela-zg.skole.hr/upload/o_s-sesevetska-sela-zg/images/static3/3735/attachment/GPP_2018_19.pdf (12.10.2018.).

da uče, rade i doprinose vlastitoj organizaciji, korisnicima i struci. Temeljne kompetencije povezuju stručne i osobne. Kao obrazovana osoba informacijski stručnjak razumije vrijednost nadogradnje i dijeljenja znanja s drugima; to se postiže kroz mreže udruga, istraživači rad te predstavljanje njegovih rezultata na konferencijama, u publikacijama kao i kroz najrazličitije oblike suradnje.¹⁸ Kao u većini osnovnih škola tako i u Osnovnoj školi Sesevetska Sela školska knjižnica radi od ponedjeljka do petka od 9,30 do 15,30 sati kako bi bila pristupačna svim učenicima zbog rada u dvije smjene. Prostire se na 120 m² u mirnom dijelu zgrade gdje vlada prigodna atmosfera za provedbu nastavnih sati u knjižnici i prigodnih radionica, izvanastavnih aktivnosti i idealno je mjesto za učenje.

Knjižničar obavlja sve odgojne i stručne poslove, oblikuje rad s učenicima, jača vid suradnje s kolegama, obavlja uslugu informacijske službe jer odgovara na jednostavnije i složenije korisničke upite te primarno posuđuje knjižnu građu učenicima.

„Da bi knjižnica mogla obavljati svoju raznovrsnu djelatnost, potrebno je prvenstveno da ima prostorije u koje se mogu smjestiti ne samo knjige i ostala knjižna građa nego da ima dovoljno mjesta i za korisnike, odnosno za učenike i nastavnike.“¹⁹ Opremu Osnovne škole čine namještaj i tehnička pomagala. Namještaj je u skladu sa Standardom za školske knjižnice. Zidovi knjižnice opremljeni su otvorenim policama gdje je smještena knjižna i neknjižna građa, časopisi i novine koje su dimenzionirane prema visini i dobi učenika. Knjižnica posjeduje 30 sjedećih mjesta i čitalačke stolove. U osnovnu opremu iste knjižnice ubraja se pult za knjižničara, kolica za prijenos građe, kataložni ormarić i panoi za izložbe. „Radi ostvarivanja školskog kurikulumu i godišnjeg programa rada škole, školski knjižničar u planu i razvoja školske knjižnice i svom godišnjem programu predviđa uporabu suvremene tehnologije.“²⁰ Knjižnica Osnovne škole Sesevetska Sela posjeduje telefonski priključak, računalo s programom za katalogizaciju građe (Metelwin), printer, kopirni stroj i televizor s DVD prijamnikom. Iz ovog se može zaključiti da knjižnica ima nedostatke u tehničkom opremanju jer „nakon mnogobrojnih nagađanja i procjenjivanja kava bi trebala biti hrvatska škola u 21. stoljeću dogodilo se da smo već ušli u to stoljeće, a školu kao temeljnu pretpostavku svih drugih promjena još nismo izmijenili. Ako vam je važno znati razlog,

¹⁸ Abels, E.; Jones, R.; Lathan, J. i drugi. Kompetencije informacijskih stručnjaka u 21. stoljeću, 6.2003. // Nacionalna i sveučilična knjižnica. Dostupno na: <http://www.nsk.hr/cuk/dokumenti/SLA%20kompetencije.pdf> (21.10.2018.).

¹⁹ Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole. Zagreb : Školska knjiga, 1993. Str.33.

²⁰ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine (105/97, 5/98). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (13.10.2018.).

morate na to pitanje odgovoriti sami, uvažavajući činjenicu da je jedino u Hrvatskoj od svih tridesetak zemalja u tranziciji pet puta zaredom propao pokušaj provođenja promjena školstva kao najvažnijeg dijela u procesu demokratizacije društva. On-line learning, distance education, virtualno obrazovanje i dalje čekaju u redu pred vratima očekivanih promjena hrvatskog školstva.²¹

2.1. Knjižni fond školske knjižnice

Sva građa koju knjižnica posjeduje i daje na korištenje naziva se knjižničnom građom. Knjižnični fond je promjenjiv i s obzirom na veličinu i s obzirom na vrstu građe.²²

Referentna zbirka Osnovne škole Sesevetska Sela čine priručnici i stručna literatura za nastavnike. Fond broji 552 jedinice građe. Sveukupno knjižni fond sadrži 4 772 jedinice građe. Učenički fond se dijeli na lektirne naslove, knjige za slobodno čitanje i referentnu zbirku, složen po klasifikaciju UDK u otvorenom pristupu. Dostupan je učenicima uz predočenje članske iskaznice. Nastavnički fond je namijenjen učiteljima i stručnoj službi kao oblik stručnog usavršavanja, a u manjem dijelu fond se nadograđuje AV građom (filmovi za medijsku kulturu i crtani filmovi). Kada govorimo primjeni referentne zbirke u nastavi i radu s učenicima, njezina uporaba također mora pronalaziti uporište u zakonskim aktima i dokumentima, bilo da su oni doneseni od strane državnih tijela ili škole. Članak 13. Standarda za školske knjižnice kaže da „knjižnični fond školske knjižnice sadrži: obvezatnu lektiru iz hrvatskoga jezika, a u školama u kojima se izvodi nastava na jeziku nacionalne manjine i obvezatnu lektiru na tom jeziku (15- 30 primjeraka po naslovu), ostalu knjižničnu građu - prema programu škole knjižnica će razvijati fond koji podupire struku (do 5 primjeraka po naslovu), obvezatnu lektiru iz hrvatskoga jezika, a u školama u kojima se izvodi nastava na jeziku nacionalne manjine i obvezatnu lektiru na tom jeziku (15-30 primjeraka po naslovu), ostalu knjižničnu građu - prema programu škole knjižnica će razvijati fond koji podupire struku (do 5 primjeraka po naslovu literaturu na stranim jezicima koji se uče u školi), referentnu zbirku (enciklopedije, rječnike, leksikone, atlase...), znanstveno-popularnu i stručnu literaturu za sva nastavna područja, zbirke građe koje knjižnica sama stvara, literaturu iz pedagogije, metodike, psihologije, sociologije te knjižničarstva i informatike, stručne,

²¹ Kovačević, D.; Lasić - Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb : Zavod za informacijske usluge Odsjeka za informacijske znanosti, 2004. Str. 18.

²² Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : „Naklada Benja“, 1994. Str. 19.

znanstveno - popularne i pedagoške časopise te časopise i listove za djecu i mladež.²³ Pravilnik o matičnoj djelatnosti u članku 9. objašnjava kako knjižničnu građu mora sadržavati 5% priručnika.²⁴ Pravilnik o radu školske knjižnice napominje: „za iznošenje izvan prostorije knjižnice, ne mogu se posuditi: knjige iz referentne zbirke, enciklopedije, leksikoni, rječnici, bibliografski rječnici, bibliografije, atlas, gospodarski pregledi i slično; osim kad se radi o posudbi prema zahtjevu učitelja škole.“²⁵

Fond se nadograđuje kupnjom, darom i akcijom tijekom Mjeseca hrvatske knjige (od 15.10. do 15.11. kada učenici prikupljaju sredstva za bogatiju školsku knjižnicu). Izgradnja fonda ovisi o regionalnoj i državnoj vlasti, to jest o dodijeljenim financijskim sredstvima Ministarstva znanosti i obrazovanja i Gradskog ureda za obrazovanje i sport. Sredstva se dodjeljuju prema broju učenika. S obzirom da Osnovna škola Sesevetska Sela spada u kategoriju škola od 601 do 900 učenika prema Odluci o raspodjeli sredstava za opremanje školskih knjižnica obveznom lektinom i stručnom literaturom u 2018. godini dodijeljeno joj je 6 000 kuna.

²³ Standard za školske knjižnice. // Narodne novine (105/97, 5/98). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (13.10.2018.).

²⁴ Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižničara u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine (105/97, 5/98, 104/00). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (13.10.2018.).

²⁵ Pravilnik o radu školske knjižnice. 20.12.2007. // Osnovna škola Sesevetska Sela.

3. Primjena referentne građe u nastavi

3.1. Nastavni sat u knjižnici - referentna građa

Nastavni sat u školskoj knjižnici provodi se u sklopu odgojno-obrazovne djelatnosti kroz neposredni rad s učenicima. Kroz navedeni rad nastoji se „provesti organizirano i sustavno upoznavanje učenika s knjigom, razvijanje čitalačke sposobnosti učenika, uvođenje suvremenih metoda u razvijanju sposobnosti efikasnog čitanja, ispitivanje zanimanje učenika za knjigu, pomoć pri odabiru knjige i upućivanje u čitanje književnih djela, znanstvene literature, dnevnih listova i časopisa te upućivanje u način i metode rada na istraživačkim zadacima (uporaba leksikona, enciklopedije, rječnika i dr.)“²⁶

Svi razredni odjeli Osnovne škole Sesevetska Sela jednom u obrazovnom razdoblju dolaze u školsku knjižnicu na održavanje nastavnog sata. Knjižničarka održava sat knjižnično-informacijske pismenosti s učenicima četvrtih razreda na temu Referentna (priručna) zbirka u knjižnici. U sklopu sata knjižničarka pokušava učenike upoznati s pojmom referentna zbirka i njezinom primjenom na primjeru publikacija koje knjižnica posjeduje. Također, nastoji implementirati korelaciju s ostalim nastavnim satima kako bi se postigla i primijenila kohezija gradiva. Za vrijeme nastavnog sata učenici će biti upoznati s teorijskim dijelom i praktičnom primjenom referentne zbirke kroz radne zadatke koji će biti dostupni u prilogu rada.²⁷

3.1.1. Plan nastavnog sata

Referentna (priručna) zbirka u knjižnici.

Nastavna cjelina u knjižnici zbog svoje opsežnosti trajat će dva školska sata.

Priprava za nastavni sat u školskoj knjižnici.

Škola: Osnovna škola Sesevetska Sela.

Usmjerenje: razredna nastava.

Uzrast: 4. razred.

²⁶ Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2012. Str.152.

²⁷ Vidi Dodatak 2 - Radni zadaci.

Nastavno područje: program knjižnično - informacijske pismenosti

Nastavna cjelina: referentna (priručna) zbirka u knjižnici.

Nastavna jedinica: knjige koje nam služe za učenje u svim predmetima.

Korelacija predmeta: svi predmeti.

Sudionici: knjižničarka, učenici 4. razreda

Cilj: upoznati referentnu građu knjižnice, naučiti se služiti jedinicom knjižnične građe u referentnoj zbirci, razviti savjest o čuvanju i ophođenju s referentnom zbirkom, osamostaliti učenike za pronalazak posebne vrste informacija u tiskanoj publikaciji ili ga uputiti na moguće referentne izvore online.

Zadaci:

a) obrazovni: upoznati učenike s građom koja se svrstava u referentnu zbirku, uputiti učenike na raznovrsne izvore znanja, naučiti učenike da prema publikaciji prepoznaju vrstu građe kojoj pripada određena jedinica građe

b) funkcionalni: naučiti se samostalno snalaziti u školskoj knjižnici, točno i pravilno koristiti pronađene informacije i analizirati dobivene zadatke

c) odgojni: razvijanje ljubavi i interesa prema knjizi

Tip nastavnog sata: obrada nastavne jedinice

Nastavna sredstva: referentna zbirka, navedeni upitnik koji na temelju interpretacije rezultata oblikuje budući nastavni sat, tekst pjesme Želim znati, radni zadaci, ppt prezentacija, plakati.

Nastavna pomagala: računalo, projektor, bojice, flomasteri, ljepilo.

Nastavni oblici: frontalni, individualni i grupni rad.

Izvori za nastavnika: referentna građa u školskoj knjižnici s osvrtom na moguća online izdanja.

Izvori za učenika: sva građa koja pripada priručnoj zbirci na svim medijima (izbor za upoznavanje i rad).

Ključni pojmovi: referentna (priručna) zbirka, enciklopedija, leksikon, pravopis, atlas, priručnik, izvori znanja na različitim medijima, informacijska usluga i služba školske knjižnice.

Ishodi učenja: samostalno znati razlikovati različite vrste referentne zbirke, moći riješiti kroz grupni rad zadani listić uz pomoć referentne zbirke, pokušati odabrati odgovarajuću jedinicu građe koja bi odgovarala postavljenom korisničkom upitu.

Artikulacija sata:

Uvodni dio: najava teme

Glavni dio: izlaganje teme sadržaja

radni listić

izlaganje sadržaja radnog listića

Završni dio: sinteza

izrada plakata.²⁸

²⁸ U izradi nastavnog sata korištene su smjernice iz: Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2005. Str. 147-150.

Nastavne metode i oblici	Faze rada / sadržaj	Nastavna sredstva i pomagala	Vrijeme trajanja
Razgovor, čitanje, slušanje	<p>Uvodni dio sata - učenici su podijeljeni u četiri grupe od strane učiteljice kako bi se uštedjelo vrijeme nastavnog sata.</p> <p>Nakon dolaska u knjižnicu i sjedanja na predviđeno mjesto čitamo tekst pjesme <i>Želim znati</i>. S obzirom da pjesma govori školskoj knjižnici i spominje referentnu zbirku učenike se pokušava uvesti u temu postavljajući im pitanje iz čega učite? Možemo li učiti iz drugih izvora. Razlika između udžbenika i druge literature.</p>	Tekst pjesme <i>Želim znati</i> , školski udžbenici i lektirni naslovi.	15 minuta
Usmeno izlaganje, razgovor, slušanje, pokazivanje, pregledavanje, dogovaranje, čitanje i pisanje.	<p>Glavni dio sata - izlaganje teme sadržaja putem ppt prezentacije.</p> <p>Odlazak do polica referentne zbirke.</p> <p>Rješavanje radnog listića.</p> <p>Izlaganje sadržaja rada po skupinama.</p>	Referentna zbirka, referentni izvori oline, ppt prezentacija, radni listić, računalo, projektor.	40 minuta
Učenje kroz igru.	Završni dio - ponavljanje kroz izradu plakata	Referentna zbirka, bojice, ljepilo.	35 minuta.

4. Izgradnja kvalitetne referentne zbirke u školskoj knjižnici

4.1. Vrednovanje referentne zbirke

„Vrednovanje knjižničnih zbirki vezano je uz određivanje jakih i slabih strana knjižnične građe na temelju unutarnje vrijednosti te građe. Međutim na nekoj široj razini taj termin uključuje propitkivanje stupnja do kojeg knjižnična zbirka podržava i eventualno proširuje poslanje i ciljeve same knjižnice kao ustanove te u kojoj mjeri uspijeva zadovoljiti informacijske potrebe korisnika. Ako se vrednovanje provodi redovito, knjižnica će biti u stanju identificirati nedostatke zbirke, dobiti uvid u povijesnu dubinu i ažurnost zbirke te se fokusirati na pojedine aspekte zbirke. Za sve školske knjižnice, pa tako u visokoškolske, izuzetno je važno da knjižnična zbirka prati nastavni plan i program.“²⁹

Iz navedenog se može zaključiti da će se referentna zbirka vrednovati metodom usporedbe u kojoj će se uspoređivati najmanje dvije srodne publikacije iz referentne zbirke (leksikon, enciklopedija, priručnik, atlas).³⁰ Potrebno je zadovoljiti iduće kriterije: točnost, kompetentnost autora ili sastavljača, objektivnost, ažurnost, predmet, korisnici i dostupnost. Točnost provjerava je li informacija pouzdana i bez greške. Postoji li urednik ili je netko drugi tko verificira informacije. Kod kompetentnosti autora ili sastavljača potrebno je definirati autorstvo, postoji li autor ili ako je riječ o elektroničkoj publikaciji jeli stranica potpisana. Objektivnost jamči nepristranost, a ažurnost dopunu izdanja i uvođenje novih spoznaja. Predmet se bazira na područje rada, a kod publikacija je važno utvrditi kome je namijenjena i je li dostupna u tiskanom ili web izdanju.

4.1.1. Usporedba tiskanih izdanja

Primjenjujući postojeće kriterije za vrednovanje bibliografskih izvora, usporedit ćemo dva leksikona koja primjenjujemo i koristimo u provedbi nastavnog sata.

²⁹ Petr Balog, K. Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću usporedbe (check - list method) s popisima ispitne literature. // *Liberallarium* VII, 2 (2014), str. 254.

³⁰ Kriteriji vrednovanja bibliografskih izvora na Internetu su preuzeti s kolegija Informacijski izvori i služba.

<p>Filmski leksikon : A-Ž. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2003.</p>		<p>Leksikon hrvatskih pisaca. Školska knjiga, 2000.</p>
<p>Leksikon govori o sedmoj umjetnosti na popularan i prihvatljiv način. Ovaj leksikon je namijenjen svima koji su upućeni i koji se žele informirati o ovoj industriji - predstavlja najvažnije filmove svjetske i hrvatske produkcije, a biografski članci govore o redateljima, glumcima, producentima i skladateljima.</p>	<p>CILJ LEKSIKONA</p>	<p>U predgovoru stoji da je ovo prvi leksikon hrvatskih pisaca koji pretendira na sveobuhvatnost. Namijenjen je svima koji traže informacije književno - povijesne karakterizacije i sudove o najvažnijim nosiocima književnog života nacionalne književnosti. U njemu je leksikografski obrađeno preko 1 400 hrvatskih pisaca od najstarijih vremena do danas te desetak anonimnih ili skupnih djela koja se obično ne prepisuju ili se ne mogu prepisati konkretnom autoru.</p>
<p>Nakladnik je Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Leksikon je izdan kada je ravnatelj bio Tomislav Ladan. Glavni urednici su dr. sc. Bruno Kragić i dr. sc. Nikica Grlić.</p>	<p>KOMPETENTNOST AUTORA</p>	<p>Nakladnik je Školska knjiga. Autor koncepcije je prof. dr. Krešimir Nemeć. Urednici su dr.sc. Feliševac (starija hrvatska književnost), prof.dr. sc. Krešimir Nemeć (novija hrvatska književnost) i dr.sc. Darko Novaković (latinizmi).</p>
<p>Tercijaran način izrade.</p>	<p>NAČIN IZRADE</p>	<p>Tercijaran način izrade.</p>
<p>Definiran u naslovu publikacije, detaljno objašnjen u predgovoru (podaci s početka publikacije).</p>	<p>PREDMET</p>	<p>Definiran u naslovu publikacije, detaljno objašnjen u predgovoru (podaci s početka publikacije)</p>

<p>Stručnog karaktera, ne bi trebao imati nikakva ograničenja. Filmski leksikon dostupan je digitalnom obliku na portalu enciklopedija.lzmk.hr.</p>	<p>OPSEG PREDMETA</p>	<p>Stručnog karaktera, ne bi trebao imati nikakva ograničenja.</p>
<p>Strukovni leksikon (nastao u duhu filmske enciklopedije, ali je s obzirom na nju dodatno obogaćen s deset godina filmske umjetnosti, kao i obradom pojedinačnih filmskih djela.</p>	<p>POTPUNOST OBUHVATA</p>	<p>Strukovni leksikon, cjelovit vodič kroz hrvatsku književnost. Od Bašćanske ploče od danas.</p>
<p>Abecedni.</p>	<p>RASPORED</p>	<p>Abecedni raspored po prezimenima pisaca.</p>
<p>Svezak se sastoji od: predgovora, popisa suradnika, popisa kratica i tekst leksikona.</p>	<p>ORGANIZACIJA</p>	<p>Svezak se sastoji od predgovora, popisa suradnika, popisa kratica i simbola, teksta leksikona i na kraju sadrži popis važnijih filmskih nagrada i kazalo naslova.</p>
<p>Ovo djelo ne sadrži velike pregledne članke, ali nastoji u 2 410 natuknica pružiti sve temeljne informacije o filmskoj umjetnosti. Tekst je popraćen s 615 ilustracija, a većina članka se sastoji od 15 redaka.</p>	<p>STRUKTURA ČLANKA</p>	<p>Članci se sastoje od natuknica i teksta članka. U pojedinoj natuknici korisnik može naći sljedeće informacije: sažet životopis pisca, opis njegova stvaralaštva, informaciju o žanru, podatke o stvaralačkim fazama, tematici i stilskim osobinama. Na kraju članka se navode najpoznatija djela i popis korištene literature. Za pisce koji su objavljivali pod pseudonimom izrađene su</p>

		posebne uputnica.
Retrospektivna.	VRIJEME	Retrospektivna.
Nacionalni i opći.	OBLIK	Nacionalni leksikon.
Nacionalna i opća.	PRIPADNOST	Nacionalna.
Navodi su točni.	TOČNOST	Navodi su točni.
25x16 cm, tvrdi uvez, pregledan, kvalitetan glatki papir, ilustracije u boji.	FORMAT	18x24 cm, tvrdi uvez, papir bi mogao biti kvalitetniji, bez ilustracija.

4.1.2. Usporedba kataloga izdavačkih kuća

U Hrvatskoj je nakladnička djelatnost okupljena oko nekoliko izdavačkih kuća koje se bore za prevlast na malom tržištu (Školska knjiga d.d., Naklada Ljevak, Profil Klett d.o.o, Alfa d.d., Mozaik knjiga d.o.o.). Izvor referentne građe je uvijek bolje vidjeti i proučiti prije nabave. Kataloge je važno usporediti kako bi se izabrali najprikladniju i najpotrebniju publikaciju u sklopu sredstava koja su namijenjena kupnji te građe. Pretražujući internetske kataloge izdavačkih kuća, odlučili bismo se za kupnju publikacija referentne zbirke kod Školske knjige i Naklade Ljevak. Njihove stranice su najviše pregledne i u svom pregledniku nude pretraživanje različitih jedinica referentne građe (podjela o vrstama kupcu olakšava odabir i pretraživanje). Osim toga, navedeni katalogi ne omogućuju vrednovanje bibliografskih podataka u cijelosti, ali omogućuju procjenu autorstva, objektivnosti, predmeta, namjene i dostupnosti. Izdavački program Školske knjige temelji se na školskim priručnicima, rječnicima i gramatici. Naklada Ljevak u odnosu na Školsku knjigu nudi pretraživanje po atlasima, enciklopedijama, leksikonima i priručnicima. Nudi raznovrsnije i jeftinije priručnike, što nikako ne mora biti jamac kvalitete publikacije.³¹ Iz asortimana Školske knjige bismo izabrali Hrvatsko talijanski rječnik s obzirom da u školi manji dio učenika pohađa nastavu na talijanskom jeziku, a knjižnica ne posjeduje ni jedan rječnik na navedenom jeziku. Kod Naklade Ljevak bismo se odlučili za Enciklopediju znanja jer opis proizvoda sadrži bitne

³¹ Katalog Školske knjige: Dostupno na: <https://shop.skolskajniga.hr/> (15.10.2018.).

Katalog Naklade Ljevak: Dostupno na: http://www.ljevak.hr/knjige/kategorija-4337-naklada-ljevak?gclid=EAIaIQobChMIp8er85qN3gIVRrvtCh1cogf3EAAAYASAAEgK5FvD_BwE (15.10.2018.).

elemente koji su bitni za vrednovanje prema uvriježenim pravilima pa ne bi trebala postojati dvojba oko nabave. Enciklopedija je točna jer ju je osmislio engleski nakladnik Dorling Kinderslay koji je poznat po provjerenim publikacijama čime se ujedno jamči i kompetentnost autora. S obzirom da je općeg karaktera i izdana je 2015. godine, enciklopedija ažurno i objektivno prikazuje različita područja ljudskog znanja (svemir, Zemlja, priroda, ljudsko tijelo, znanost i povijest). Enciklopedija je namijenjena mladima čime se ostvaruje i načelo dostupnosti.

4.1.3. Elektronički referentni izvori

Postoji mnogo elektroničkih izvora za kreiranje virtualne referentne zbirke u školskoj knjižnici. Knjižnica Osnovne škole Sesvetska Sela upućuje učenike na korištenje rječnika, leksikona, enciklopedija, baza podataka, atlasa u otvorenom pristupu.

„Preobrazba tradicionalne školske knjižnice u virtualnu zajednicu učenja podupire promjenjive potrebe učenika u digitalnom društvu. Današnji školski knjižničarski program obuhvaća bogat, integrirani program digitalne i medijske pismenosti; 24/7 pristup kolaborativnim medijima koji upućuju korisnike u participativne digitalne prostore; i fleksibilni, korisnički centrirani, kreativni fizički prostori. Preobrazba tradicionalne školske knjižnice u zajednicu učenja pruža fizički i digitalni prostor, relevantne resurse u različitim formatima i stručnost u uključivanju istraživanja, informiranja, medija i digitalne pismenosti. Knjižnica omogućava učenicima da budu znatizeljni stvoriti novo značenje u formatima s kojima se ne susreću u svakodnevnom učenju.“³²

Mnogi pretraživači nude učenicima mogućnost pretraživanja njihove baze, prednost takvog pretraživanja je da je su filteri postavljeni tako da učenici ne mogu naići na neprimjeren sadržaj.

Neki od primjera:

Pitajte knjižničare: ukoliko vam treba odgovor na pitanje koje ne možete sami izvući iz rezultata koje dobijete putem tražilice? Zanimaju Vas knjige na određenu temu ili ne znate koja vam je literatura potrebna u pisanju sastavka ili zadaće? Pitajte knjižničare je projekt u

³² Kompar, F. Re-imagining the school library, 4, 2015. // EBSCOhost.com. Dostupno na: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=4d746a54-0acb-4eee-8220-7c49374af574%40pdc-v-sessmgr06> (18.10.2018.).

kojem sudjeluju narodne knjižnice u Hrvatskoj s ciljem ujedinjavanja priručnih zbirki i stalne dostupnosti svojim korisnicima.³³

Hrvatski jezični portal: prva je i jedina internetom distributivna rječnička baza podataka hrvatskog jezika.³⁴

English Oxford Living Dictionaries: najcjenjeniji i najrelevantniji rječnik engleskog jezika za djecu i mladež.³⁵

Britannica Kids: abecednim redoslijedom omogućuje pretraživanje članaka, videa, biografija (Britannica prilagođena najmlađim).³⁶

One Look Dictionary Search: sučelje s jednostavnim pretraživanjem, pretraživani pojam se spaja s različitim rječnicima na webu.³⁷

³³ Pitajte knjižničare. Dostupno na: <http://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/> (16.10.2018.).

³⁴ Hrvatski jezični portal. Dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/> (16.10.2018.).

³⁵ English Oxford Living Dictionaries. Dostupno na: <https://en.oxforddictionaries.com/> (16.10.2018.).

³⁶ Britannica kids. Dostupno na: <https://kids.britannica.com/> (16.10.2018.).

³⁷ One Look Dictionary Search. Dostupno na: <https://www.onelook.com/> (16.10.2018.).

5. Zaključak

Osnovna svrha diplomskog rada bila je prikazati pitanja s kojima se susreće školski knjižničar u izgradnji referentne zbirke. Da bi referentna građa bila korištena, a zbirka razvijena potreban je diplomirani bibliotekar s kompetencijama, prostor, novac za nabavu građe, ponuda naslova na tržištu, učenici i nastavni sat.

Referentna zbirka u školskoj knjižnici sadrži referentne izvore u užem smislu: enciklopedije, leksikone, rječnike, atlase, a u širem smislu: pravopise i gramatike. Ona je važan dio knjižnog fonda, ali još uvijek je u sjeni lektirnih naslova što je objašnjeno i primjerom Osnovne škole Sesvetska Sela. Škola se ubraja u kategoriju relativno mladih škola u gradu Zagrebu i ulaže napore u nabavu lektirnih naslova, a nabava referentne zbirke stavlja se u drugi plan zbog financijskih razloga. Osnovne škole ovise o dodijeljenim financijskim sredstvima lokalnih i državnih vlasti koja nisu dovoljna za nadopunu knjižnog fonda. Osim što se školska knjižnica bori s financijskim teškoćama, problem neisticanja i neupotrebljivosti leži i u tome što zbirka nije odvojena od ostatka stručno-nastavničkog fonda pa je u budućnosti potreban zaseban namještaj za pohranu zbirke. Na taj način bi učenici lakše prepoznali priručnike i s njima se služili u skladu s Pravilnikom o radu školske knjižnice, unutar prostorija škole, za potrebe nastavnih sati i školskih zadataka (izrada plakata i referata), te za jačanje opće kulture i znanja.

Također, rad prikazuje zakonske akte i dokumente koji dobro definiraju referentnu zbirku i način njezine uporabe unutar školske knjižnice (Zakon o knjižnicama, Standard za školske knjižnice, Pravilnik o radu školske knjižnice Osnovne škole Sesvetska Sela, Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižničara u Republici Hrvatskoj), ali se teže provode u praksi. Mišljenja sam da školske knjižnice pokušavaju prolongirati izgradnju i uporabu referentne zbirke unutar nastavnih sati u knjižnici, onoliko koliko im dozvoljava financijski aspekt, prostor i oprema.

Da bismo neki referentni izvor mogli upotrijebiti u nastavi ili nabaviti potrebno ga je vrednovati. Prilikom odlučivanja koju jedinicu građe referentne zbirke upotrijebiti u provedbi nastavnog sata, knjižničar mora vrednovati izvor u tiskanom i elektroničkom izdanju. Kada se radi o nabavi referentne građe, važno je pokušati dobiti priručnik na uvid od prodajnog predstavnika izdavačke kuće, ukoliko to nije moguće onda je potrebno dobro procijeniti izvor jedinice građe u online ili tiskanom katalogu i nabaviti građu po potrebi.

Upravo iz navedenih razloga knjižničari u školskim knjižnicama se moraju okretati mogućim referentnim izvorima u internetskom okruženju jer ukoliko je učenik iskoristio izvore znanja iz svojih udžbenika on dolazi u knjižnicu kako bi dobio odgovor na upit. Ukoliko školska knjižnica ne posjeduje informaciju, knjižničar je dužan usmjeriti učenika na moguće izvore u online okruženju ili na neki drugi referalni izvor, u ovom slučaju najčešće drugu vrstu knjižnice.

Škola se mora znati nositi s izazovima budućnosti, u njoj mora raditi knjižničar koji ima stručne i osobne kompetencije jer on predstavlja organizaciju u kojoj radi, svoje korisnike i struku te mora pronaći način kako implementirati informatičku tehnologiju (unatoč velikim borbama s tehnološkom neopremljenošću) i dvosmjernu komunikaciju na relaciji učenik - knjižničar.

6. Literatura

Abels, E.; Jones, R.; Lathan, J. i drugi. Kompetencije informacijskih stručnjaka u 21. stoljeću, 6.2003. // Nacionalna i sveučilična knjižnica.

Dostupno na: <http://www.nsk.hr/cuk/dokumenti/SLA%20kompetencije.pdf> (21.10.2018.).

Blažeković, T.; Furlan, B. Knjižnica osnovne škole. Zagreb : Školska knjiga, 1993.

Britannica kids. Dostupno na: <https://kids.britannica.com/> (16.10.2018.).

Buckland, M. The Digital Difference in Reference Collections, 2007. // People.ischool.berkeley.edu.

Dostupno na: <http://people.ischool.berkeley.edu/~buckland/OKLABuckland.pdf> (12.10.2018.).

English Oxford Living Dictionaries. Dostupno na: <https://en.oxforddictionaries.com/> (16.10.2018.).

Gavingan, K. School resarch around the world : Where It's Been and Where It's Headed, 1.1.2018. // EBSCOhost.com.

Dostupno na: <http://eds.a.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=23&sid=95d0ef0a-2157-4f07-8445-dd042091e1de%40sessionmgr4007> (12.10.2018.).

Godišnji plan i program za školsku godinu 2018./2019. 3.10.2018. // Osnovna škola Sesevetska Sela.

Dostupno na: http://os-sesevetska-sela-zg.skole.hr/upload/os-sesevetska-sela-zg/images/static3/3735/attachment/GPP_2018_19.pdf (12.10.2018.).

Hrvatski jezični portal. Dostupno na: <http://hjp.znanje.hr/> (16.10.2018.).

IFLA-in i UNESCO-ov Manifest za školske knjižnice. IFLA-ine i UNESCO-ove smjernice za školske knjižnice. Zagreb : Hrvatsko knjižnično društvo, 2004.

Katalog Školske knjige: Dostupno na: <https://shop.skolskaknjiga.hr/> (15.10.2018.).

Katalog Naklade Ljevak: Dostupno na: http://www.ljevak.hr/knjige/kategorija-4337-naklada-ljevak?gclid=EAIaIQobChMIp8er85qN3gIVRrvtCh1cogf3EAAYASAAEgK5FvD_BwE (15.10.2018.).

Knjižničarstvo i srodna područja : izbor englesko - hrvatskih stručnih naziva / priredila Jelica Lešćić. Zagreb : „Nedeljko Dominović“, 2010.

Kompar, F. Re-imagining the school library, 4, 2015. // EBSCOhost.com.

Dostupno na: <http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=5&sid=4d746a54-0acb-4eee-8220-7c49374af574%40pdc-v-sessmgr06> (18.10.2018.).

Kovačević, D.; Lasić - Lazić, J.; Lovrinčević, J. Školska knjižnica - korak dalje. Zagreb : Zavod za informacijske usluge Odsjeka za informacijske znanosti, 2004.

Kovačević, D.; Lovrinčević, J. Školski knjižničar. Zagreb : Zavod za informacijske studije, 2012.

Lovrinčević, J.; Kovačević, D.; Lasić-Lazić, J.; Banek Zorica, M. Znanjem do znanja : prilog metodici rada školskog knjižničara. Zagreb : Zavod za informacijske studije Odsjeka za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta, 2005.

Leksikon. // Hrvatska enciklopedija. Mrežno izd. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, cop. 2013. Dostupno na: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35939> (7.10.2018.).

Petr Balog, K. Vrednovanje zbirke visokoškolske knjižnice pomoću usporedbe (check - list method) s popisima ispitne literature. // Liberallarium VII, 2 (2014).

Pitajte knjižničare. Dostupno na: <http://www.knjiznica.hr/pitajte-knjiznicare/> (16.10.2018.).

Pravilnik o matičnoj djelatnosti knjižničara u Republici Hrvatskoj. // Narodne novine (105/97, 5/98, 104/00). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_05_43_715.html (13.10.2018.).

Pravilnik o radu školske knjižnice. 20.12.2007. // Osnovna škola Sesvetska Sela.

One Look Dictionary Search. Dostupno na: <https://www.onelook.com/> (16.10.2018.).

Tadić, K. Rad u knjižnici. Opatija : „Benja“, 1994.

Sečić, D. Informacijska služba u knjižnici. Opatija : „Benja“, 2006.

Standard za školske knjižnice. // Narodne novine (105/97, 5/98). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2000_03_34_698.html (13.10.2018.).

Zakon o knjižnicama. // Narodne novine (05/97, 05/98, 104/00, 69/09). Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/745/Zakon-o-knji%C5%BEnicama> (7.10.2018.).

Zovko, M. Pokazatelji uspješnosti rada u školskim knjižnicama. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske 55, 1 (2012).

Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi. // Narodne novine (87/08). Dostupno na: <https://mzo.hr/hr/zakon-o-odgoju-obrazovanju-u-osnovnoj-srednjoj-skoli> (21.10.2018.).

Zakon o osnovnom školstvu. // (Narodne novine broj 59/01). Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2003_04_69_819.html (7.10.2018.).

Živković, D. Elektronička knjiga. Zagreb : Multigraf, 2001.

7. Dodatak

Dodatak 1. Prijedlog korištenih priručnika u referentnoj zbirci

Atlasi:

1. The Times Atlas of the World. London : Times books, 1997.

Enciklopedije:

2. Enciklopedija klasične glazbe. / prevela Željka Bačić i dr. Zagreb : Znanje, 2007.

3. Enciklopedija : opća i nacionalna : u 20 knjiga. / glavni urednik Antun Vujić. Zagreb : Prolektis : Večernji list, 2009.

4. Faktopedija : ilustrirana enciklopedija. / urednica Ivanka Borovac. Zagreb : Mozaik knjiga, 1998.

5. Ilustrirana obiteljska enciklopedija svijeta : aboridžini, Australija, povijest. Sv. 1. Zagreb: Dorling Kindersley, 2008.

6. Kerrod R.; Holgate SA. Upoznajmo znanost : enciklopedija za tinejdžere. Zagreb : Profil International, 2003.

7. Matthews, R. Enciklopedija nadnaravnog : istraživanje svijeta nobjašnjivih sila koje utječu na naš svijet. Zagreb : Mozaik knjiga, 2014.

8. Mitologija : ilustrirana enciklopedija. / prevela Gordana V. Popović. Zagreb : Mladost, 1982.

9. Muzička enciklopedija. / glavni redaktor Josip Andreis. 2 sv. Zagreb : Leksikografski zavod FNRJ, 1958.-1963.

10. Moja prva enciklopedija svijeta. / urednica Carol Watson. 3. izd. Zagreb : Znanje, 2004.

11. Oxford enciklopedija za mlade. / prevela s engleskog Goranka Blagus Bartolec. 4. sv. Zagreb : Begen, 2008.

12. Povijest svijeta : velika obiteljska eniklopedija. / urednica Assa Briggs. Zagreb : Mozaik knjiga, 2007.

13. Religije svijeta : enciklopedijski priručnik. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1987.

Leksikoni:

14. Feldbauer, B. Leksikon naselja Hrvatske: M-Ž. Sv. 2. Zagreb : Mozaik knjiga, 2005.

15. Feldbauer, B. Leksikon naselja Hrvatske: Zemljovid; kazalo. Sv. 3. Zagreb : Mozaik knjiga, 2005.

16. Filmski leksikon: A-Ž / ur. Bruno Karagić, Nikica Gilić. Zagreb : Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2003.
17. Hrvatski obiteljski leksikon: A - Boj. / priredio Tomislav Laden. Sv. 1. Zagreb : Europapress holding, 2005.
18. Leksikon hrvatskih pisaca. / Autor koncepcije Krešimir Nemeć. Zagreb : Školska knjiga, 2000.

Pravopis:

19. Babić, S.; Božidar F.; Moguš, M. Hrvatski pravopis. 8. izd. Zagreb: Školska knjiga, 2004.
20. Babić, S.; Ham, S.; Moguš, M. Hrvatski školski pravopis. Zagreb : Školska knjiga, 2005.

Rječnici:

21. Anić, V. Rječnik hrvatskog jezika. 3. prošireno izd. Zagreb : Novi Liber, 1998.
22. Anić, V. Veliki rječnik hrvatskog jezika. Zagreb : Novi Liber, 2003.
23. Anić, V. i dr. 12 svz. Zagreb : Europapress holding, 2004.
24. Bujas, Ž. Veliki englesko - hrvatski rječnik = English - Croatian dictionary. Zagreb : Nakladni zavod Globus, 1999.
25. Enciklopedijski rječnik pedagogije. / ur. Dragutin Franković i dr. Zagreb : Matica hrvatska, 1963.
26. Grahovec, V.; Pavlinek, B. Englesko - hrvatski, hrvatsko - engleski školski rječnik. Zagreb : Školska knjiga, 2014.
27. Ivanček, Suzana. Englesko-hrvatski, hrvatsko engleski rječnik s gramatikom engleskog jezika. Bjelovar : Rosae Maris, 2004.
28. Klaić, Bratoljub. Rječnik stranih riječi: tuđice i posuđenice. Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 2001.
29. Rječnik biblijske teologije. 4. izd. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 1993.

Dodatak 2.

Radni zadaci

Grupa 1:

1. U izloženim priručnicima potraži objašnjenje za pojam BIBLIJA

2. Tko je JURIĆ ZAGORKA MARIJA?

3. Zaokruži pojam koji je ispravno napisan (pazi na č. ć, ije, je i malo i veliko slovo)

a) Prigorac / Prigorec / prigorec

b) Hrvatsko Zagorje / hrvatsko Zagorje / Hrvatsko zagorje

4. Jesi li što naučio/la na ovom satu? Objasni.

Grupa 2:

1. U izloženim priručnicima potraži objašnjenje za pojam RADIO

2. Tko je PROFESOR BALTAZAR?

3. Zaokruži pojam koji je ispravno napisan (pazi na č. ć, ije, je i malo i veliko slovo)

a) Zagorac / zagorac / Zagorec

b) proljeće / prolijeće / proljeće

4. Jesi li što naučio/la na ovom satu? Objasni.

Grupa 3:

1. U izloženim priručnicima potraži objašnjenje za pojam HRVATSKA

2. Tko je MATE LOVRAK?

3. Zaokruži pojam koji je ispravno napisan (pazi na č. ć, ije, je i malo i veliko slovo)
 - a) Slavonski brod / Slavonski Brod / slavonski Brod
 - b) naranča / narandža / naranda
4. Jesi li što naučio/la na ovom satu? Objasni.

Grupa 4:

1. U izloženim priručnicima potraži objašnjenje za pojam FILM U BOJI

2. Tko je MATE RELJA?

3. Zaokruži pojam koji je ispravno napisan (pazi na č. ć, ije, je i malo i veliko slovo)
 - a) njemački / Njemački / nijemački
 - b) Biograd na moru / Biograd na Moru / Biograd Na Moru
4. Jesi li što naučio/la na ovom satu? Objasni.

